

SEMINÁRNÍ PRÁCE 1

POPULARIZAČNÍ SDĚLENÍ

STATISTICKÁ ANALÝZA DAT
PSY 117

Vojtěch Mýlek
414750, Psychologie

Vyučující: Mgr. Stanislav Ježek, PhD.

Datum odevzdání: 01.05.2013

Fakulta sociálních studií MU, 2013

Mojžíšova iluze a čitelnost textu

Zeptáte-li se lidí na prostou otázku "Kolik zvířat od každého druhu vzal Mojžíš na svou archu?", většina asi odpoví, že dvě. A přitom je tato odpověď nesprávná, neboť biblickou archu nepostavil Mojžíš, nýbrž Noe. Tento jev, kdy lidé ignorují nesrovnalosti a spontánně odpovídají, jako kdyby otázka byla **správně se** nazývá Mojžíšova iluze.

Vědci Hyunjin Song a Norbert Schwarz z University of Michigan se ve svém výzkumu snaží dopátrat, které okolnosti mohou ovlivňovat náchyllost člověka k podlehnutí Mojžíšově iluzi. Zaměřují se přitom na Mojžíšovu iluzi v psané formě a předpokládají, že významnou roli bude hrát čitelnost pokládané otázky.

Základním kamenem úvah Songa a Schwarze je rozšířené přesvědčení lidí, že zcela nové informace je náročnější přijímat, než ty, které co už známe. Toto přesvědčení je sice pravdivé, nese s sebou však i jisté zpětné důsledky. Bylo totiž experimentálně zjištěno, že lidé postupují i naopak, a informace, které jsou pro ně snazší přijímat (např. lépe čitelný text) v nich vyvolávají mnohdy chybné pocity, že jde o něco známého či povědomého. Další výzkumy poukazují na to, že co se nám zdá povědomé, nám připadá také správné - pravdivé. Snáze čitelný text nám tedy bude připadat povědomější, a tím pádem i pravdivější. Toto tvrzení potvrzuje například výzkum Rebera a Schwarze, ve kterém lidé častěji považovali předkládaná tvrzení (např. "Orsono je město v Chile") za pravdivá, pokud byla napsána čitelnějším fontem.

Na základě těchto zjištění Song a Schwarz předpokládají, že při použití hůře čitelného fontu budou mít lidé větší šanci prohlédnout Mojžíšovu iluzi, protože budou mít menší pocit povědomosti a tím pádem budou obezřetnější. Na druhou stranu však budou kritičtější při odpovídání na otázky bez nesrovnalostí, což se projeví ve větším počtu chyb v těchto otázkách oproti lidem, kteří dostanou stejné otázky napsané čitelnějším fontem.

Tyto hypotézy vědci testovali ve dvou experimentech, ve kterých byla účastníkům pokládána vždy jedna "správná" a jedna "nesprávná" otázka. Účastníci byli přitom rozděleni do dvou skupin - jedna měla otázky zadané čitelnějším a druhá hůře čitelným fontem. Prvního pokusu se účastnilo 32 lidí a potvrdily se předpoklady vědců. Otázky s nesrovnalostí odhalilo v případě horší čitelnosti 40% lidí (6 z 15), zatímco v případě dobře čitelného textu pouze 6% lidí (1 ze 17). I druhý předpoklad byl potvrzen, neboť na správně položené otázky **ve hůře** čitelné formě odpovědělo správně 53% lidí (7 z 15) a v lépe čitelné 88% lidí (15 ze 17)

Druhého experimentu se účastnilo 60 lidí a probíhal obdobně jako experiment první - pouze byly obměněny pokládané otázky. Opět se potvrdil první předpoklad - Mojžíšovu iluzi prohlédlo více lidí ze skupiny s hůře čitelným textem (40% čili 12 z 30) než ze skupiny s lépe čitelným textem (23% čili 7 z 30). Druhý předpoklad se tentokrát nepotvrdil, protože rozdíly mezi skupinami byly jen malé.

Výsledky obou experimentů byly následně zkombinovány podle Rosenthalovy procedury, která potvrdila jejich průkaznost. Stojí však za povšimnutí, že výsledky pocházejí z poměrně malého vzorku lidí, a bylo by tedy asi unáhlené přijímat je za obecně pravdivé.

Pokud bychom však výsledky přijali za spolehlivé, vypovídaly by například o tom, že pokud chceme lidem prezentovat něco, o čem víme, že obsahuje jakékoliv nesrovnalosti, které se snažíme zakrýt, je pro nás výhodnější podat toto sdělení v co nejsnáze srozumitelné formě, nikoliv jej zastírat nejasnostmi.

Výchozí literatura

Song, H., & Schwarz, N. (2008). Fluency and the Detection of Misleading Questions: Low Processing Fluency Attenuates The Moses Illusion. *Social Cognition*, 26(6), 791-799.

*Práci přijímám,
SJ*